

Book Reviews

Десев, Л., Брик, С., & Десев, Н. (2011). *Психология на творчеството*. София: Парадигма

НОВ БЪЛГАРСКИ ТРУД ПО ПСИХОЛОГИЯ НА ТВОРЧЕСТВОТО

New Bulgarian Work on Psychology of Creativity

Мариана Д. Няголова (Mariyana D. Nyagolova)^{*a}

^a Великотърновски университет, «Св. св. Кирил и Методий», Велико Търново, България (University of Veliko Turnovo, "St. Cyril and St. Methodius", Veliko Tarnovo, Bulgaria).

Psychological Thought, 2012, Vol. 5(1), 75–77, doi:10.5964/psyct.v5i1.10

Received: 2012-03-05. Accepted: 2012-03-30. Published: 2012-05-31.

*Corresponding author at: nyagolova@mail.bg.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Съвсем неотдавна за българската психологическа общественост стана достояние изключително интересният труд «Психология на творчеството». Авторският колектив е оглавен от нашия известен специалист по педагогическа психология – професор Любен Десев. Неговите теоретически идеи са намерили своята много добра практическа реализация в експерименталното изследване на творчеството, осъществено от сирийския му докторант – д-р Салех Брик. Участието на г-н Никола Десев – писател и ресурсен учител в София, е допринесло за това, изследването да надхвърли границите на «чистата» наука и да намери своето място в педагогическата практика. Този неслучайно подбран колектив ни поднася едно наистина цялостно, съвременно и много необходимо изследване на творчеството от позициите на психологията.

Първата част на книгата е посветена на теоретичните и методологични проблеми на творчеството. В първа глава е направен исторически и историографски обзор на изследването на проблема в психологията. Подробно са разгледани теориите на такива световноизвестни учени, като Лев Семьонович Виготски, Абрахам (Ейбрахам) Маслоу, Доналд У. Маккинън, Борис Михайлович Теплов, Джой П. Гилфорд, Елис Пол Торънс, Яков Пономарьов и много други. Отчетени са и достиженията на българската наука в сферата на изучаването на творчеството, в лицето на Генчо Пирьов, Цани Цанев, Стою Стоев, Боян Лалов и други.

Десев, Л., Брик, С., & Десев, Н. (2011). *Психология на творчеството*. София: Парадигма

Във втора глава подробно са разгледани фундаменталните подходи при изследване на креативността и методологията, свързана с тях. Изтъкнато е значението на седемте основни подхода: мистичен, прагматичен, психодинамичен, психометричен, когнитивен, социално-личностен, интеграционен и синергетичен. Авторите споделят мнението, че от всички разгледани подходи, най-голямо внимание заслужава синергетичният. Според тях, в дадения момент от развитието на науката, той е най-съвременен и перспективен. Затова и трета глава е посветена изцяло на синергетиката и синергетичната парадигма. По думите на самите автори, синергетиката е «не само актуално, модерно и изключително важно за науката, образованието, изкуството и социалната практика междудисциплинарно и трансдисциплинарно направление на изследване, но и принципно нова методологична парадигма, качествено ново светоусещане и светоразбиране, нов светоглед, съответно нова философия – «синергософия», нова култура на мислене («синергетично мислене») и действие» (Desev, Brik & Desev, 2011, p. 123). Проблемите, свързани с изучаването на особеностите на твореца, като субект на креативната дейност са намерили своята разработка в четвърта глава на книгата, а тези – на самата продуктивно-процесуална страна на творческата дейност – в пета глава.

Втората част на книгата представлява изложение на емпиричното изследване «Мотивация за постижение и творческо мислене на учениците в IX – XII клас», осъществено от Салех Брик, който в момента е преподавател в Дамаския университет, в Сирия.

Целта на изследването е ясно очертана и тя е свързана с изучаване на мотивацията за творчество при средношколците. Доброто владение на английски език е позволило на автора да направи един достатъчно пълен и задълбочен обзор, преди всичко на англоезичните изследвания, проведени по темата в педагогическата психология.

Самото изследване е проведено върху една достатъчно представителна извадка от 882 ученика, от софийските средни училища. Методическият инструментариум се основава на използването на два теста. Първият от тях е тестът «Мотивацията на успеха и страхът от неуспех» (МУН) на руския психолог Артур Реан, в българска адаптация от проф. Л. Десев и проф. Цани Цанев. Вторият използван тест е конструиран лично от автора на изследването – д-р Салех Брик, на базата на теориите за творческото мислене на американските психолози Гилфорд и Торънс. Отчетени са такива фактори, като пол, училище, клас и възраст, които оказват влияние върху мотивацията на учениците. Сред резултатите от изследването особен интерес предизвикват изводите на автора, че «съществува положителна корелация между флуентността, оригиналността и гъвкавостта на мисленето на средношколците и мотивацията им за постижение» (Desev et al., 2011, p. 327). Отрицателна е, обаче, корелацията между креативността и такива фактори, като «възраст» и «клас», т. е. колкото повече нараства възрастта на учениците и те съответно преминават в по-горен клас, толкова повече «те привикват да мислят стандартно и стереотипно, т. е. равнището на творческото мислене се понижава» (Desev et al., 2011, p. 327). По фактора «пол» по-високата степен на креативност е в полза на учениците. Заслужава специален анализ и изводът, отнасящ се до различията в творческите способности на учениците по показател «тип училища». С. Брик посочва, че «учащите се от средните общообразователни училища са с по-високи равнища на флуентност, оригиналност и гъвкавост, в сравнение с връстниците си в техникумите» (Desev et al., 2011, p. 328).

Авторът не се ограничава в рамките на констатациите, а в края на втора част дава и съответните препоръки за работа по развитие на креативността у учениците в средните училища. Очевидно е, че д-р Брик вече има своя утвърден принос за развитието на българската експериментална педагогическа психология.

Третата част на книгата е внушителна колекция от креативни задачи за деца и ученици от различни възрастови групи. Тя е дело на Никола Десев. Прави много приятно впечатление по замисъла си и оригиналността си. Чрез нея, книгата не се ограничава в сферата на научното търсене, а получава един свеж завършек, изключително полезен за учителската практика и работата с деца.

На фона на големия брой преводна литература по психология и сравнително малкото публикации на съвременни български автори, появата на книгата «Психология на творчеството» може само да ни радва. Неговото значение се повишава и от факта, че е резултат от колективна мисъл, разкриваща по един много добър начин приемствеността между учителя и неговите ученици в психологическата наука и практика.

References

Desev, L., Brik, S., & Desev, N. (2011). *Psihologiã na tvorčestvoto* [Psychology of creativity]. Sofia: Paradigma.

About the Author

Mariyana Nyagolova is an Associate Professor of History of Psychology at the St Cyril and St Methodius University of Veliko Tarnovo. She has held her PhD degree in History of Psychology since 1994 at the Institute of Psychology of the Russian Academy of Sciences in Moscow. She is the author of two monographs: “The views of the soul in the Hellenistic Era” (2005); “Humanistic Psychology” (2006). She is a co-author of four book chapters. She has more than 100 scientific publications. Her scientific interests are related to the history of Russian, French, Hungarian, and Bulgarian psychology of the 20th century.